

T.ü.f.d., dos. Güzəlova Solmaz
Azərbaycan Respublikası Milli Elmlər Akademiyasının doktorantı
Azərbaycan Dövlət İqtisad Universitetinin
«Beynəlxalq münasibətlər» kafedrasının dosenti
solmaz.guzalova@mail.ru

AXC-nin SİYASİ HƏYATINDA NEFT AMİLİ VƏ MÜASİR AZƏRBAYCAN RESPUBLİKASININ ENERJİ SİYASƏTİ

Açar sözlər: İmperialist, xammal, neft, ehtiyat, ərazi
Key words: Imperialist, raw material, oil, reserve, territory
Ключевые слова: империалист, сырье, нефть, запас, территория

İmperialist dövlətlərinin planlarında neft Bakısı Cənubi Qafqaza sahib olmaq üçün əsas strateji baza kimi nəzərdə tutulurdu. Digər tərəfdən onlar üçün Bakı ən mühüm xammal bazası, bütövlükdə isə bütün Şərqi təsir edərək, ona sahib olmaq üçün bir açar rolunu oynayırdı.

Əlbəttə, Sovet Rusiyasına rəhbərlik edən V.İ.Lenin yeni Rusiyam keçmiş Rusiya imperiyası sərhədlərində saxlamaq məqsədinə sadıq idi və bu plan beynəlmiləçilik bayrağı altında yerinə yetirilməkdə davam edirdi.

Bakı neftini öz əlində saxlamaq üçün Sovet Rusiyası Xarici İşlər Nazirliyi Almaniyaya ilə təcili əlaqə yaradaraq, 1918-ci ildə bağlanmış Brest-Litovsk sülh müqaviləsinə Almaniyaya üçün çox əlverişli əlavə etməyi təklif etdi: Rusiya hökuməti avqustun (1918) 27-də Almaniyaya bildirdi ki, əgər Almaniyaya öz müttəfiqi Türkiyəni Bakını zəbt etmək cəhdindən çəkildirsə (Bakı quberniyası Rusiyanın tərkibində qalmaq şərti) Rusiya hökuməti Bakı neftinin 14 hissəsini Almaniyaya verilməsinə təmin edəcəkdir. Sonrakı hadisələr Rusiyanın bu planının reallaşmasına imkan vermədi, Azərbaycanda müstəqil Xalq Cümhuriyyəti hakimiyyəti (1918-1920) yaradıldı.

Azərbaycan Xalq Cümhuriyyəti hökumətinin (1918-1920) neft siyasəti 1918-ci ilin 5 oktyabrında qəbul edilmiş «Neft sənayesinin yenidən milliləşdirilməsi haqqında qərar» ilə müəyyən edildi. Həmin qərarın 4-cü maddəsində deyilirdi: bütün neft ehtiyatları hökumətin ayrıca qərarına qədər onun səərəncamında qalır və sahibkarların mühafizəsinə verilir. Ticarət Nazirliyinin icazəsi olmadan bu neftin ölkədən çıxarılması qadağandır. Bununla belə Xalq Cümhuriyyəti hakimiyyəti dövrü İngiltərə hərbi komandanlığı tərəfindən bu məsələdə özbaşınalıq hallan olmuşdur [12, s.114-118].

Azərbaycan Xalq Cümhuriyyətinin 23 aylıq hakimiyyəti dövründə (1918 may - 1920 aprel) Bakı nefti yenidən yaranmış müstəqil dövlətin müdafiə xərcləri üçün mənbə oldu. 1919-cu ilin dövlət büdcəsində hərbi xərclər büdcənin 24 faizini təşkil edirdi: 1919-cu ildə Azərbaycan milli ordusunda aviasiya dəstəsi yaratmaq işinə başlandı. Həmin il Avropanın ali məktəblərində təhsil almaq üçün Azərbaycandan dövlət hesabına təminat ilə 100 nəfər gənc göndərildi. Göstərilən ildə Azərbaycan ordusu üçün 3 zirehli qatar, 4 hərbi təyyarə, 6 zirehli avtomobil və digər silah növləri alınmışdı. 1919-cu ilin sonunda milli ordu 40 min nəfərlik şəxsi heyətə malik idi.

1918-ci ilin noyabrın 16-da Türkiyənin ordu hissələri Bakını tərk etməli oldular (Türkiyə I dünya müharibəsində Almaniyanın müttəfiqi idi və müharibə Almaniya itifaqı məğlub olmuşdu) Bakıya yenə də İrandan (Xəzər vasitəsilə) İngilis hərbi hissələri, bu dəfə general Tomsonun rəhbərliyi altında daxil oldu. Bakı neftinə sahib olmaq üçün buraya ingilis mühəndisləri də götərilmişdi. Bakının Bibi-Heybət ərazisində ingilislərin neft kompaniyası öz işinə başlamışdı. Kompaniyanın başçısı general Allen idi.

Bütün bu hadisələr İngiltərənin Qafqazda «İkinci Hindistan» yaratmasına şəraitin yetişəcəyindən xəbər verirdi: Sovet Rusiyası parçalanma ərəfəsində idi və onun Yaxın Şərqi qədərki hadisələrə müdaxilə etməyə gücü və imkanı çatmırdı.

1922-ci ilin aprelində çağırılmış beynəlxalq Cənub konfransında (34 ölkənin nümayəndəsi iştirak edirdi) «Rus nefti» adı altında müzakirəyə çıxarılmış məsələ Bakı nefti məsələsi idi. Bu məsələnin müzakirəsi onun iştirakçıları olan dövlətlərin şirkətlərinin həmin neftin onlar tərəfindən çar Rusiyası dövründə çıxarıldığı ərazilərin onlara icarəyə verilməsi məsələsi kimi nəzərdə tutulurdu.

Halbuki, bolşeviklər Şimali Qafqazı və Zaqafqazı zəbt etdikdən sonra xarici şirkətlərin

sahibkar olduqları bütün neftli ərazilər milliləşdirilmişdi və 1921-ci ildə Qafqazda 1913-cü ildə çıxarılmış neftin 43%-ə qədər miqdarında (4100 min tona) neft çıxarılmışdı [12, s.35, 20]. Buna görə də Genuya konfransına göndərilmiş Sovet nümayəndə heyətinin başçısı Krasin bildirmişdi ki, xarici konsepsiyalara yalnız 3000 hektar neftli ərazi icarəyə verilə bilər.

Beləliklə, Qərб dövlətlərinin çar Rusiyası ərazisində vaxtilə icarəyə götürüdükləri neftli sahələrin özlərinə qaytarılması məsələsi həll edilmədi və Genuya konfransı müvəffəqiyyətsizliyə uğradı.

Sovet Rusiyası dövlətinin Genuya konfransına göndərdiyi nümayəndə heyəti 5 nəfər tam hüquqlu və 6 nəfər məşvərətçi nümayəndədən ibarət idi və Nəriman Nərimanov ikinci qrupa daxil idi. Genuya konfransında Nəriman Nərimanov Bakı nefti və tərsilahl məsələləri üzrə çıxış etmişdir. Genuya konfransı və ondan sonra çağırılmış Qaaqa (Haaqa) konfransı neft məsələsi üzrə nəticəsiz qurtardı, imperialist dövlətlər neft məsələsi haqqında razılığa gəlib vahid cəbhədən çıxış edə bilmədilər, lakin əcnəbi neft baronları keçmiş çar Rusiyası ərazilərində olan neft yataqlarını icarəyə götürmək fikrindən də əl çəkmədilər.

1920-1922-ci illərdə formal müstəqilliyə malik olan Azərbaycan SSR Neft Sənayesi 1920-ci ilin 24 mayında yenidən milliləşdirildi. Moskva A.Serebrovskini Azərbaycan Neft Komitəsinə sədr göndərdi, 1920-ci ilin aprelin 30-da neft çənləri ilə dolu ilk neft karvanı Bakıdan Astraxana göndərildi. Sovet Rusiyası hökuməti Bakı neftinin üzərində tam hüquqlu sahibkar kimi hərəkət edirdi.

1922-ci ildə Moskvalı müəllif R.İ.Bezvin «Neft uğrunda dünya mübarizəsi» (Мировая борьба за нефть) adlı əsəri ilə çıxış etdi və qətiyyətlə göstərdi ki, Sovet Rusiyası ərazilərində istehsal edilən neftin hazırkı dövrdə xarici imperialist şirkətlərinə icarəyə verilməsi Rusiya iqtisadiyyatını ölümə məhkum etmək deməkdir [10, s.4].

Azərbaycanda 1920-ci ilin mayın əvvəlində «müstəqil» Sovet Respublikasının yaradılması ilə əlaqədar olaraq əcnəbi "baronlar" Bakı neftinə içəridən nail olmaq üçün Çar Rusiyası dövründə imzalanmış müqavilələrə də əl atıdılar. Hələ 1911-ci ildə Bakıda «Nobel qardaşları» şirkəti ilə BŞ-ın məşhur neft şirkəti olan «Standart Oyl»un başçısı Rokfeller arasında əlaqələr yaradılmışdı. ABŞ-ın «Standart Oyl» şirkətinin Fransada fəaliyyət göstərən tresti 1920-ci ilin əvvəlində Azərbaycan Xalq Cümhuriyyəti hökuməti ilə Bakıda istifadə edilmiş neft sahələrinin 6 milyon franka alınması haqqında müqavilə bağlamışdı [11, s.23].

Azərbaycan nefti hesabına Bakıda milyonlara sahib olmuş erməni kapitalının nümayəndələri olan Mantaşevlər, Qukasovlar, Lianozovlar, Şibayevlər, Mirzəyevlər (Mirzoyan) Avropaya mühacirət edərək, Bakı neftini yenidən qarət etmək arzusu ilə yeni imkanların əldə edilməsini gözləyir və bu haqda baş sındırırdılar. Hələlik isə gündəlikdə ən yaxın vəzifə Bakı neftini baykot etməkdən ibarət idi. Bunun üçün diplomatiya, iqtisadi sanksiyalar, siyasi uydurmalar, hər cür xəyanətlər işə salınmışdı, Bakı neftinə müharibə elan edilmişdi.

Bakı neftinə qarşı ermənilərin bu müharibəsi hər şeydən əvvəl Azərbaycan xalqına qarşı müharibə idi, Bakının erməniləşdirilməsi üçün olan müharibə idi. Burada onu da demək yerinə düşür ki, Azərbaycan xalqına həmişə sadiq olmuş Nəriman Nərimanov 1920-1923-cü illərdə Bakı şəhərinin icra aparatlarında ermənilərin və rusların geniş məskən saldıqları dövrdə azərbaycanlıların geniş təmsil edilməsinə və Azərbaycan dilinin idarəçilikdə işlənməsinə nail olmaq üçün çox böyük fəaliyyət göstərmişdi və Bakının erməniləşdirilməsinin qarşısını müəyyən qədər almağa nail olmuşdu [5, s.24-25; 2, s.78-89; 1, s. 32-41].

N.Nərimanov 1923-cü ildə SSRİ Mərkəzi İcraiyyə Komitəsinə növbə ilə 4 sədrindən biri vəzifəsində işlədiyi dövrdə Azərbaycan Respublikası Xalq Komissarlar Şurası sədri Qozonfor Musabəyova göndərdiyi məktublarda birində həmin «neft fondu» hesabına alman vəsaitin xərclənməsi haqqında yazmışdı: «yoldaş Musabəyov, mənə fikrim aydındır: neftin əvəzinə alman vəsait Azərbaycanın yalnız maarif və səhiyyəsinə xərclənməlidir» [6, s.37].

Azərbaycanın güclü bir sərvəti olan neftin ölkə həyalında rolu məsələsi xalqımızın görkəmli şəxsiyyətlərini həmişə düşündürmüşdür. Azərbaycan Sovet Respublikasının 1922-1929-cu illərdə Mərkəzi İcraiyyə Komitəsinin sədri (faktiki olaraq prezidenti) olmuş Səmədəğa Ağamalı oğlu (1867-1930) Azərbaycan neftinin böyük iqtisadi əmi olması ilə yanaşı, bəzi hallarda Azərbaycan xalqı üçün «baş ağrısı» da gətirdiyini söyləmişdir. Bu «baş ağrısı» xaricilərin bədnam əməlləri nəticəsində baş verirdi. O, Sovet Azərbaycanının Moskvadan tam asılı vəziyyətdə düşməsində neftin varlığını

nəzərdə tutaraq, yazmışdır: «Bizim Azərbaycanın alın yazısını torpağın üstü deyil, altı təyin edir. Bu neft burada qaynadıqca, biz ona deyil, o bizə komanda edəcəkdir. Bu çıxan neftdən bizim istifadə payımız bir idarə lampasının yanacağı qədərdir. Amma bütün Rusiyada həyat bu neftə görə uyğunlaşdırılmışdır. Nə yazıq ki, bu iki məmləkətin taleyini bu qara camur bir-birinə yapışdırmışdır». Azərbaycanın görkəmli siyasi xadimi və ədibi Nəriman Nərimanov 1922-ci ilin aprelində çağırılmış Genuya beynəlxalq konfransında Bakı nefti və tərsilahl məsələləri üzrə müzakirələrə çıxış etmişdir. Həmin konfransda daha çox «Rus nefti» üslubu işlənsə də N.Nərimanov Hollandiya və İngiltərə neft şirkətlərinin Bakı neftinə sahib çıxmaq (guya icarə yolu ilə) haqda təkliflərini rədd etmişdi:

Məlumdur ki, Azərbaycanda Sovet Hakimiyyətinin ilk illərində (1920-1922) Nəriman Nərimanov Azərbaycan İnqilab Komitəsinin sədri və hökumət başçısı olduğu dövrdə Respublikada müəyyən qədər yığılıb qalmış xam nefti xarici ölkələrə sataraq əhalinin ağır iqtisadi vəziyyətini yüngülləşdirmək mümkün idi. Lakin Azərbaycan Şimalda general Denikinın ordusu, qərbdə mənşevik Gürcüstanı, Cənubda erməni daşnaklar tərəfindən müasir vəziyyətində olduğu üçün buna imkan yox idi. Həmin dövrdə Nəriman Nərimanov Rusiya Federasiyası hökuməti başçısı Vladimir Lenina müraciət edərək bu neftin Rusiyanın vasitəçiliyi ilə bir hissəsinin xaricə satılmasına nail olmuşdur.

Göründüyü kimi neftlə zəngin olan Azərbaycanın öz neftini xaricə çıxarmaq məsələsi hələ XX əsrin əvvəllərində çətin bir məsələ idi. Azərbaycan rəsmi olaraq SSRİ-nin tərkibinə qatıldıqdan (1923-cü ilin ilk günlərindən) sonra Bakı nefti tamamilə çoxmillətli Sovet dövlətinin sərt nəzarəti altına keçdi.

Azərbaycan öz müstəqilliyini elan etdikdən (18 oktyabr 1990) sonra ölkənin ən zəngin sərvəti olan neftin məqsədyönlü istifadəsi məsələsi xüsusi əhəmiyyət kəsb etməyə başladı. Heydər Əliyevin işləyib hazırladığı neft strategiyası hər şeydən əvvəl bu məqsədə xidmət etmişdir.

Xəzər dənizi dünyada (Fars körfəzi və Sibir dənizi sonra) ən böyük neft hövzəsidir və onun ekvatoriyasında olan 200-dən çox neft yatağının 145-ə qədər dənizin Azərbaycan sektorundadır. 1782-ci ildə Bakıda olmuş məşhur ingilis səyyahı Forster «Bakıda neft» adlı əsərində Bakının qara neftini şah və tac bərabər xəzinə adlandırmışdır [3].

Müasir dövrdə neft əsas enerji mənbəyi olduğu üçün neftlə zəngin ölkələr öz daxili və xarici siyasətlərini neftlə tənzimləyirlər. Neftlə zəngin olan belə ölkələrdən biri sayılan Azərbaycanın 1994-cü ilə qədər neft strategiyası olmamışdır. Amerikanın məşhur «Vaşinqton Post» qəzeti 1997-ci ilin sentyabrında yazmışdı: «1900-cü ildən dünyada aparıcı neft istehsalçısı olan Azərbaycan, yəni də əfsanəvi sərvətlər məmləkəti hesab edilir» [4].

Heydər Əliyev 1993-cü ildə ikinci dəfə xalqın arzusu və tələbi ilə Azərbaycan Respublikasında hakimiyyətə gəldiyi dövrdə başlayaraq dövlətin neft strategiyasını işləyib hazırlamağa başladı və 1994-cü ildə «Əsrin müqaviləsinin» imzalanmasına nail oldu. «Böyük uzaqgörənliklə işləyib hazırlanmış neft strategiyası Azərbaycanın gələcəyə istiqamətlənən nəhəng inkişaf planıdır» [7, s.48].

Azərbaycan Respublikasının neft strategiyası «Əsrin müqaviləsi» adlanan Beynəlxalq neft kontraktlarından (1994) başlayır. 1994-1995-ci illərdə 5 kontrakt əsasında «Bakı-Tbilisi-Ceyhan» beynəlxalq neft kəmərinin çəkilməsi haqqında qərar qəbul edildi və bunun üçün Azərbaycan Beynəlxalq Əməliyyat Şirkəti yaradıldı» (şirkətin təmsilçisi Devid Vudvord). Həmin beynəlxalq neft kəmərinin çəkilişi üçün yaradılmış sponsorlar qrupunda Azərbaycan Respublikası Dövlət Neft Şirkəti (ARDNŞ)-50%, «BP»-25,4%, Lukoyl-7,9%, Statoyl -6,7%, TPNO-5%, İtoçu-3% kapital qoyuluşuna malik idilər.

Azərbaycan neftinin geniş miqyasda istehsalı üzrə bağlanmış «Əsrin müqaviləsi» on ildən sonra Azərbaycan XX əsrin sonuna qədər xarici şirkətlərlə 21 neft müqaviləsi bağlanmışdır və bu müqavilələr əsasında Azərbaycanın neft sənayesinin inkişafına 60 milyard ABŞ dolları həmində investisiya qoyulması nəzərdə tutulmuşdu.

1994-cü ilin 20 sentyabrında Xəzərin neft ehtiyatlarının birlikdə istifadəsi üçün ABŞ, Böyük Britaniya, Türkiyə, Səudiyyə Ərəbistanı və Norveçin 12 böyük şirkəti ilə «Əsrin müqaviləsi» imzalandı: görülmüş işlər nəticəsində 1997-ci ilin 12 noyabrında ilkin neftin hasilatına başlandı.

Heydər Əliyevin hazırladığı neft strategiyasının mühüm tərkib hissəsini Bakı-Tbilisi-Ceyhan əsas ixrac boru kəmərinin inşası təşkil edir. Bu əsas ixrac boru kəmərinin uzunluğu 1768 kilometrdir və onun inşasına 4 milyard dollar sərf edilmişdir. Bakı-Tbilisi-Ceyhan əsas neft ixrac kəmərinin

rəsmi açılışı 2006-cı ilin 13 iyununda olmuşdur. Bu açılış ulu öndər Heydər Əliyevin neft strategiyasının böyük təntənəsidir. Həmin beynəlxalq kəmərlər təkcə iqtisadi deyil, həm də böyük siyasi strateji əhəmiyyət kəsb edərək Şərqlə Qərblə arasında energetika dəhlizi rolunu oynayır.

Heydər Əliyev demişdir: «Neft strategiyasının uğurla həyata keçirilməsi Azərbaycanın dövlət müstəqilliyinin əsas qarantlarından biridir». Bu fikrini davam etdirərək Heydər Əliyev xüsusi olaraq qeyd edir ki, bu tədbir «ABŞ və Azərbaycan arasındakı münasibətləri strateji tərəfdaşlıq səviyyəsinə qaldırdı. Xüsusilə Xəzərdəki neft yataqları bütün dünyanın diqqətini cəlb etdi». Amerikanın məşhur siyasətçisi - professor Zbiqnev Bjezinski «Böyük Şahmat taxtası» (1997) adlı kitabında yazmışdır: «Azərbaycan böyük enerji ehtiyatları ilə, həm də geosiyasi planda açar əhəmiyyətlidir. Rusiyanın nəzarət etdiyi ərazilərdən yan keçərək çəkilən neft kəmərləri vasitəsilə Qərb bazarları ilə birləşən müstəqil Azərbaycan həm də enerjiyə tələbatı olan öncül dünya iqtisadiyyatının enerji cəhətdən zəngin Orta Asiya respublikalarına yol tapması üçün böyük magistraldır» [9, s.56-62]. Həmin kitabın digər bir yerində Zbiqnev Bjezinski yazır: «Müstəqil Azərbaycan Qərbin Kaspi (Xəzər) dənizi hövzəsindən Orta Asiya enerji mənbələrinə çatması üçün dəhliz ola bilər» [9, s.146].

Azərbaycan Respublikası eləcə də Bakı-Qroznı neft kəməri (1983-cü ildə işə başlamışdır), Bakı-Novorossiysk boru xətti (1997), Bakı-Tbilisi-Ərzurum qaz kəməri (tikilməsi davam etdirilir) vasitəsilə öz yanacaqını xarici bazarlara çıxarmaq imkanına malikdir. Strateji nöqtəyi-nəzərdən xaricə neft satmaq üçün paralel neft kəmərlərinin olması xüsusi əhəmiyyət kəsb edir. Buraya eləcə də Bakı-Tbilisi-Axalkalaki-Kars dəmir yolu xəttinin yaxın zamanlarda çəkilməsini də daxil etmək lazımdır.

Azərbaycan Beynəlxalq Əməliyyat Şirkəti prezidenti Devid Vurvord 2001-ci ilin avqustunda etdiyi çıxışların birində demişdir: «Dünyanın öz enerji ehtiyatlarına görə arxalanmaqda davam etdiyi bir sənayeni 150 il bundan öncə yaratmış bir ölkə kimi Azərbaycan heç də təsadüf deyildir ki, yenedən beynəlxalq enerji miqyasında həlledici rol oynamaq ərafəsindədir» [8, s.21]. Bakı-Tbilisi-Ceyhan neft ixracı kəməri 2100-cü ildə dünya bazarlarına 50 milyon ton neft çıxarılmasını təmin edəcəkdir. Bakı neftinin qərbə ixracı ilə yanaşı Ərzurum-Bakı qaz kəmərlərinin də inşası neft strategiyasının tərkib hissəsi kimi diqqəti cəlb edir.

Bütövlükdə isə Azərbaycan Respublikasının neft strategiyası əsasında həyata keçirilən enerji daşıyıcıları 15 ölkənin 25 iri neft və qaz şirkətləri ilə bağlanmış müqavilələr əsasında 30 il müddətində Azərbaycan Respublikası sənayesinə 6 milyard dollar sərmayə qoyulmasını təmin edəcəkdir. Göstərilən neft və qaz boru kəmərləri, Avropa-Qafqaz-Asiya nəqliyyat dəhlizi (Traseka) dünyada Azərbaycanın geosiyasi mövqeyini qat-qat gücləndirmişdir.

Beləliklə, Heydər Əliyevin bilavasitə rəhbərliyi altında hazırlanmış neft və qaz strategiyası Azərbaycan dövləti üçün tarixi əhəmiyyəti olan siyasi bir aktdır və o, ölkəmizin beynəlxalq miqyasda hörmətini artırır, Azərbaycanın Respublikasının təhlükəsizliyi və gələcək inkişafı üçün böyük təminatdır.

İstifadə olunmuş ədəbiyyat

1. Azərbaycan xalqının siyasi mədəniyyəti. Bakı, 2002.
2. Azərbaycanda dövlətçilik fikri очерkləri, Bakı, 1996.
3. Əsər 1995-ci ildə Londonda nəşr edilmişdir.
4. "Xalq" qəzeti, 25 sentyabr 1997 il.
5. İsmayılov İsrəfil. «Azərbaycanın XX əsrdə dövlətçilik siyasəti məsələləri», 1995.
6. İsmayılov İsrəfil. Azərbaycan-Türkiyə mədəni əlaqələri XX əsrdə. Bakı, 2004.
7. Mehdiyev Ramiz. Heydər Əliyev və müstəqil Azərbaycan dövlətinin neft strategiyası. Bakı, 1999.
8. Rövşən Novruz oğlu. Azərbaycan neft strategiyası xarici kəşfiyyatların maraq dairəsində və milli təhlükəsizliyimiz. Bakı, 2001.
9. Zbiqnev Bjezinski. Böyük şahmat taxtası. Москва, 2003 (rus dilindən tərcümə).
10. Берзин Р.И., Мировая борьба за нефть, Москва, 1922.
11. Ибрагимов М.Дж. Нефтяная промышленность Азербайджана в период империализма. Баку, 1984.
12. Мурадалиева Эльмира. Кровь земная - нефть Азербайджана и история. Баку, 2005.

OIL FACTOR IN THE POLITICAL LIFE OF THE AZERBAIJAN PEOPLE'S REPUBLIC AND THE ENERGY POLICY OF MODERN AZERBAIJAN

Summary

In the plans of the imperialist states, oil was regarded as a key strategic base for the entire East. The oil policy of the Government of the Azerbaijan People's Republic (1918-1920) was determined by the Decision on the Re-nationalization of the Oil Industry, adopted on 5 October 1918.

НЕФТЯНОЙ ФАКТОР В ПОЛИТИЧЕСКОЙ ЖИЗНИ АЗЕРБАЙДЖАНСКОЙ ДЕМОКРАТИЧЕСКОЙ РЕСПУБЛИКИ И ЭНЕРГЕТИЧЕСКАЯ ПОЛИТИКА СОВРЕМЕННОГО АЗЕРБАЙДЖАНА

Резюме

В планах империалистических государств нефть считалась ключевой стратегической базой для весь Восток.

Нефтяная политика правительства Демократической Республики Азербайджана (1918-1920) была определена решением о ренационализации нефтяной промышленности, принятым 5 октября 1918 года.